

Stenoptilia pneumonantes

Klockgentianafjädermott

Fjärilar, Mott

NE

NA

LC

DD

NT

VU

EN

CR

RE

Akut hotad (CR)
B1ab(iii)+2ab(iii)

Klass: Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Lepidoptera (fjärilar), **Familj:** Pterophoridae (fjädermott), **Släkte:** *Stenoptilia*, **Art:** *Stenoptilia pneumonantes* - klockgentianafjädermott (Büttner, 1880) **Synonymer:**

Kännetecken

Framvingen är gulbrun eller gråbrun med en vattring av vita, mörkbruna eller svartaktiga fjäll i framför allt den främre delen av vingen. Vid en tredjedel från vingbasen finns oftast en liten kort, svartaktig längsfläck inne i det vattrade området. Vid basen av framvingens klyvning finns en mörk och suddig tvillingfläck, som ibland kan vara utvidgad till en större mörkbrun fläck, som sträcker sig till framkanten och kan vara diffust utbredd åt sidorna. Strax före spetsen av den främre framvingefliken ligger en sned, mörk fläck, som utåt är ljust kantad. Denna fläck kan emellanåt vara reducerad till ett litet böjt längsstreck mitt i fliken. Framvingefransarna har vid basen långa, tunna, långsgående, avbrutna mörka streck, men ibland hänger strecken ihop till en hel linje. Vingspann 18-21 mm. Klockgentianafjädermott kan lätt förväxlas med flera andra arter i släktet *Stenoptilia*. Fyndplatsen, flygtiden och genitalierna är vägledande, men det viktigaste karaktärsdraget är larvens värdväxt, klockgentiana. Bara en enda annan svensk fjärilsart lever monofagt på klockgentiana, nämligen alkonblåvinge *Maculinea alcon*, som är starkt hotad (EN).

Utbredning och status

Arten var fram till 2009 i Sverige endast funnen på Skanörs ljung i sydvästligaste Skåne, där den upptäcktes första gången 1963. Den har emellertid inte påträffats där under de senaste årtiondena, varför den på goda grunder kan anses vara försvunnen från platsen. Detta resulterade i att arten bedömdes som utdöd i Sverige. Ett överraskande fynd av arten gjordes i augusti år 2009 vid Örsjön i Lidhults församling, ca 1 mil väster om sjön Bolmens sydspets i sydvästra Småland. Lokalen utgörs av en smal bård utmed vattnet där det växer rikligt med klockgentiana. I Norden i övrigt förekommer den endast mycket lokalt på Jylland i Danmark och den saknas i många av de övriga europeiska länderna..

Ekologi

Fjärilen lägger sina blekgula, avlånga ägg på blommor av klockgentiana *Gentiana pneumonanthe*. Sannolikt övervintrar ägget eller möjligen den lilla larven på eller invid plantan, som är flerårig. Larven lever uteslutande i blommorna och påträffas som fullvuxen i juli. Fjärilen flyger i augusti - mest under kvällen - på ljunghedar och myrar med värdväxten. Den skräms lätt upp under eftermiddagen. Arten är sannolikt värmekrävande.

Hot

Igenväxning, utdikning, stort betestryck och skogsplantering. Fårbete synes medföra att värdväxten betas ner så hårt att fjärilens ägg och larver blir uppätta. Möjligen kan även klimatförändringar vara ett hot.

Åtgärder

Den enda i nutid kända lokalen i sydvästra Småland utgörs av naturlig miljö där något påtagligt hot för närvarande inte tycks finnas. På lokaler som Skanörs ljung bör man upprätthålla måttligt bete med hästar och nötkreatur, men avstå från fårbete. Bortröjning av invandrad skog kan bli nödvändig. Botanister bör kontaktas angående bästa sättet att bevara goda bestånd av klockgentiana. En inventering av andra lämpliga myrar för att finna nya populationer i landet av klockgentianafjädermott bör genomföras.

Litteratur

Deurs, W. van. 1948. Fjermøl. *Danmarks Fauna Bd. 52.*

Hannemann, H.-J. 1977. Federmotten, Gespismotten, Echte Motten. *Die Tierwelt Deutschlands, 63. Teil.*

Gielis, C. 1996. *Pterophoridae. Microlepidoptera of Europe. Volume 1.*

Författare

Ingvar Svensson 1997. Reviderat Bengt Å. Bengtsson 2012 © ArtDatabanken, SLU 2005.